

Енес Халиловић

СКРИБОМАНИ И МАМУТ

1. Један скрибоман сједи у кафани и пуши. Пред њим кафа. И ракија. За истим столом, други скрибоман. Пуши цигарету коју је добио од првог скрибомана. Пред другим скрибоманом нема пића. Нама пара. Нема идеја. Нема издавача. Нема народа који хрли да купи књиге. *Једини начин да ти ујамтије јесте да се убијеш. Тада ће све очи бити ујрше у твоје дјело*, каже први скрибоман другом скрибоману. Ћуте. Дуго ћуте. Други скрибоман устаје. *Одох на љруђу*, каже. *Свака ти часи. Докажи да имаш љетиљу*, каже први скрибоман. Изгрлише се. Изљубише се. Опростише се. И док други скрибоман излази из кафане, први довикује: *Докажи да си достојан историје!* Конобар прилази столу. *Дај ми још једну ракију*, каже први скрибоман. *Куд оде овај?*, упита конобар. *На љруђу, да се убије. Боље би му било да је љашио све што је дужан овдје у кафани*. Први писац испија ракију. Ћути и чека. Послије пола сата, улази други скрибоман. Сједне за сто. Први скрибоман га и не гледа. Други скрибоман почиње да се правда. *Легао сам на љруђу... Али, одустиао сам, самоубиство је љоширошен штоос, многи су се већ убили...* Први скрибоман и даље ћути. Други скрибоман плаче. Изненада, први скрибоман пљуне другом скрибоману у лице. Затим обојица ћуте. Пролазе минути. Низ лице другог скрибомана сливају се сузе и пљувачка. *Плаши ми бар једну ракију*, цвили други скрибоман. *Теби? Гњиго! Ниси у сшању ни да се убијеш!* Други скрибоман је коначно зауставио сузе. Ћути и гледа у пикслу. Далеко је до фајронта.
2. Нешто у људима кврцне, и они почну да пишу. Неки грађевински инжењер, годимама живио као човјек, годинама радио као инжењер. Ништа није указивало да ће склизнути. Тек одједном, у низу

многих дана, почео је ударати тастатуру. Он, који је некада био шампион у трчању на свеармијском такмичењу, написао је седам романа за седам мјесеци. Један роман о мајци и шест историјских романа. Његова упорност је несумњива. Његов циљ је зацртан. Досад није желио да објави ни пасус, ни ред... Тражи контакте. Лирски је расположен. Пише ми у писму: *Одбијао сам да изађем у јавности као што цура одгађа зубишак невиности. Сада је час!*

3. Џевад, предавао географију у сеоској школи. Стасао за женидбу, стасао за живот. Испросио цуру. Дигао кредит да би подигао кућу. У некој баналној свађи, Џевад је убио тетку. Коцем по глави. И сви се чудили, како тако миран човјек... и *Новости* су јављале о том убиству. Али су грешком објавили како је тетка убила Џевада. Добро, нема везе. И, добио Џевад петнаест година и одлежао свих петнаест. Миран је на робији био, али немир му у души. Током петнаест година, прије подне би, у затворској фабрици, правио шпорете, а поподне би, у ћелији, писао прозу. Руком је написао око три хиљаде страница романа који је назвао: *Крезубе иџре*. Уочи изласка на слободу, неки робијаш, из чистог зезања, спалио је Џеваду све папире. Тако је у дим отишао роман *Крезубе иџре*. У растројству, Џевад је пререзао вене. Али није скончао у затвору. Изашао је, убрзо, на слободу којој се није обрадовао. Очајавао и очајавао, јер народ неће прочитати његов роман. Џевад и његов отац су дошли к мени. Не знам ни ко им је предложио да се посавјетују са мном, али дошли су, врло озбиљни. Ја нисам могао Џеваду предложити ништа друго него да пише роман испочетка. Чак сам скренуо пажњу како би било добро да роман буде много краћи него у првобитној верзији. *Ја нећу моћи ојети најисаши шако добар роман*, јадао се Џевад, чупао косу... Отац га смиривао, чак је био спреман он да записује роман, а Џевад само да диктира... Поздрависмо се. Изађоше из моје канцеларије, али отац је, ваљда намјерно, заборавио наочари на мом столу. Вратио се да их узме, и тихо ми рекао: *Браће слашки, исјаде шежа књига од робије.*

- На фестивалу, приђе ми неки скрибоман: *Ви сте Енес Халиловић?*
4. Да. *Носим вам једну књигу на дар.* Пришавши, скрибоман отвори торбу. Тражио је књигу, али књиге није било у торби. *Нема ми књиџе... Извинише.* Примам извињење, рекох. И помислих: ово је најбољи од свих скрибомана. Који још увијек није написао књигу.

5. Скрибомани живе на много начина, а умиру на исти начин – као скрибомани. Једна скрибоманка пише овакву причу. Возила кола. И, ударила краву. Крава одмах цркла на путу. Али, скрибоманка показала хуманост. Позвала касапина који је заклао мртву краву. Она и касапин подарили су месо дједи без родитеља која се зачудише овом поклону, *јер одавно нису окусила месо*. Ову причу препричао сам на једном састанку гдје се дискутовало о читанкама. Већина је, сасвим демократски, била за то да ова прича уђе у читанку. Драо сам се! Како се може месо цркнуте краве поклањати дједи без родитеља? И како се може јести цркотина? И како ће дјеца спремати јело од цркотине у смраду цркотине? Ништа ми нису рекли. Подигоше руке и прича уђе у читанку. Демократија је најгори облик владавине.
6. Антологије су обично пуне лоших стихова. Кад год уђем у књижару, приђем полици гдје је поезија и одмах листам антологије. Листам и чудим се – колико лоших стихова на једном мјесту. Недавно, у књижари, нађе ме један доброћудан и насмијан скрибоман. Док сам листао те ужасне антологије, скрибоман је пришао, промрмљао своје име и питао ме да ли желим једну обимну антологију. *Поезија о језерима*. Да. Он је купио ту антологију и поклатио ми. Рече: *Ја сам сачинио антологију, али немам примјерак при себи, зашто сам је сада купио и поклањам Вам*. Хвала. Саберимо губитке овог скрибомана. Он је губио вријеме сачињавајући лошу антологију, губио је новац улажући у узалудан посао, опет је изгубио новац купивши своју антологију, изгубио је примјерак поклонивши га мени, изгубио је још пар минута у причи са мном, јер у мени пријатеља није стекао. Све најбоље вам желим, рекао сам скрибоману. *Пријатно, довиђења, никада нећу заборавити овај сусрет*, рекао ми је скрибоман. Зачуђен, изашао сам из књижаре. Али зачух кораке. Наравно, скрибоман је трчао за мном. *Морам вас ишасти, мада ми је непријатно, прича се да сте повезани са службама, са њиховим цензурима моћи, да ли је то тачно?* Угнуо сам раменима... *Да, јасно ми је зашто не можете ништа рећи на то тему*. Увече сам листао скрибоманову антологију. *Поезија о језерима*. Скрибоман је антологију посветио својој жени за коју тврди да се утопила у језеру, а он није могао да је спаси. Склон сам да повјерујем – скрибоман је усмртио жену потопивши је, а потом је, као закаснели алиби, сачинио антологију и посветио је жртви. И набацио осмијех инфантилног мушкарца. Не вјеруј скрибоману ни кад ти поклоне носи.

7. Појавио се једног поподнева. Био је сигуран у себе. Кравата свезана у дебео чвор, а сунчане наочаре наврх главе. Носио је дебелу фасциклу на којој је писало 2014. Господине Хинићу – упитах га – ви, као тржишни инспектор, радите одговоран и тежак посао... како сте написали чак петсто пјесама за само годину дана? *Е, друшканине... свирам ја и саксофон.*
8. Давно, у доба комунзима, један скрибоман је уобразио да је много важан, те га тајна служба прати и прислушкује. Чак је носио цедуљице и писцима у писаној форми објашњавао да су му преко агента, стоматолога, инсталирали минијатурни микрофон у зуб; зато је говорио само оно што је држави драго да чује. У том лудилу замишљен је утопијски примјер друштвене симбиозе: државне уши у пишчевим устима.
9. Преко педесет писама добио сам од неког скрибомана. То су непотписана, кратка писма, а слова у њима крупна и пажљиво исписана. Обично се писмо овог скрибомана састоји из само једног стиха: *Лешинари, лешинари су свуда око нас!* Али неколико пута сам добио и поруку: *Не кажем љубичицама, вама кажем! Све се може издржати. Али чувајте се људи који најављују почетак нечега, почетак било чега.*
10. Један манијак ми је послао поезију и наредбу да објавим *све* у часопису. У биографији, умјесто године рођења, написао је годину смрти. Имао је план да дигне руку на себе.
11. На приморју ме нашао неки скрибоман, бивши риболовац којем је досадило да лови рибу. Хвалио се како баца динамит и бере мртве рибе на морској површини. Дао ми је рукопис романа *Туђа хобоџница* на петсто страница. Знао је да држи причу, али није знао да стави тачку. Прелистао сам рукопис и предложио му, да исту причу исприча на сто педесет страница и биће то роман за објављивање. И још му рекох да то учини до наредног љета, али већ почетком зиме поштом сам добио *Туђу хобоџницу* на хиљаду триста страница. Поздравља ме у пропратном писму и каже: *желим брзи одговор.*
12. Читаоче, немој се чудити што се скрибомани неће препознати у *Чудној књизи*. Иако врло мало спава, скрибоман нема времена за читање. Скрибоман само пише и јавља шта је написао.

13. Скрибоман само пише и јавља шта је написао. *И орџазам је ѓубљење времена, сматра скрибоман.*
14. Радници који су ископавали глину зачудише се кад угледаше кости. Био је то огромни мамут. Грубом руком багер га трже из сна након петсто хиљада година. Научници су утврдили да је тај мамут био женка и да се најмање једном порађала. Висока четири и дугачка седам метара, са кљовама од преко три метра, тежила је око седам тона. Гдје је пронађена – ту је и угинула, заглибила се у мочвари. Стара и болесна, није имала снаге да се извуче. Што се више борила, дубље је тонула... Данас се женка мамута чува у Кикинди, у музеју, ка њој су очи упрте, а блицеви милују њене кости. Сваки скрибоман је свестан свог пропадања, али се нада да ће једног дана бити откривен као нешто огромно.